

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра цивільного процесу

*До 150-ї річниці з дня відкриття першої
судової палати у м. Одеса*

Новели цивільного процесуального законодавства: ПРЕДСТАВНИЦТВО

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса, 16 травня 2019 року

Одеса
Фенікс
2019

УДК 347.9

Н 72

Укладачі:

Голубєва Н. Ю. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Островська Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Коробенко О. О. – асистент кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Сатановська О. В. – старший лаборант кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Новели цивільного процесуального законодавства:
Н 72 представництво : матер. Міжнар. наук.-практ. конфер. ; до 150-ї річниці з дня відкриття першої судової палати у м. Одеса (м. Одеса, 16 травня 2019 року) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Н. Ю. Голубєвої. – Одеса : Фенікс, 2019. – 200 с.

Укр. та франц. мовами

ISBN 978-966-928-404-4

УДК 347.9

*Матеріали видано за авторською редакцією.
Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу
несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти
та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

ISBN 978-966-928-404-4

© Національний університет «Одеська
юридична академія», 2019

Тобто, основним вразливим моментом в таких справах – є необхідність швидкого реагування з боку боржника, поручителя коли стає відомим про відступлення від права вимоги (якщо стає відомим), а, також, вирішення питання, як діяти – пред'являти позов безпосередньо поручителем чи, як представник?

Слід дійти наступних висновків. Якщо справу можна віднести до малозначних допустиме представництво на підставі доручення. Та, якщо таке доручення має місце – питання правильного визначення позивача та представника не постає.

Якщо справу неможливо віднести до малозначних справ, то питання можливості пред'явлення позову поручителем від власного імені слід вирішувати позитивно. Наявність матеріальної зацікавленості поручителя дає йому право пред'являти позов на захист в першу чергу своїх інтересів, а в другу й інтересів боржника.

Список використаної літератури:

1. Постанова Верховного Суду України від 11 вересня 2018 року у справі № 909/968/16 // Єдиний державний реєстр судових рішень // Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.
2. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають з кредитних правовідносин: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 5 від 30 березня 2012 № 5 // Офіційний сайт Верховної Ради України // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-12>
3. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18 березня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-42. – Ст. 492.

Сулейманова Сусанна Рефатівна

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРЕДСТАВНИЦТВО У СУДІ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Черговий етап судової реформи в Україні ознаменувався чималою кількістю нововведень. Однією з найбільш обговорюваних та актуальних тем є запровадження на конституційному рівні

адвокатської монополії на судове представництво. Так, Законом України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [1] було внесено зміни у частину четверту статті 29 Конституції України (далі – КУ), а саме: змінили словосполучення «правової допомоги» на «правничу» – Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника. У частині першій статті 59 КУ словосполучення «правову допомогу» змінили на «професійну правничу», – Кожен має право на професійну правничу допомогу. Також КУ було доповнено статтею 131-2. Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується. Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена.

Зміни щодо представництва в суді, закріплені у Конституції України знайшли своє відбиття й у новій редакції Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України, Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС) України, Господарського процесуального кодексу (далі – ГПК) України від 15 грудня 2017 року, викладеній відповідно до прийнятого 03 жовтня 2017 року Верховною радою України Закону України № 2147-VIII [2]. Норми в трьох процесуальних кодексах щодо процесуального представництва (ст. 58-64 ЦПК України, ст. 55-60 КАС України та ст. 56-61 ГПК України) майже ідентичні: представником у суді може бути адвокат або законний представник, або особа може брати участь

у судовому процесі особисто (самопредставництво). Тобто, відтепер, за загальним правилом, будь – яка особа, яка досягла вісімнадцяти років, має процесуальну дієздатність і належно посвідчені повноваження на здійснення представництва в суді, – не може бути добровільним представником у суді у всіх категоріях справ, що було можливим за правилами процесуального законодавства в редакції до 15 грудня 2017 року. Разом з тим, ГПК України (ч. 2 статті 58), ЦПК України (ч.2 статті 60) та КАС України (ч. 2 ст. 57), відповідно до частини 4 статті 131² Конституції України передбачають винятки щодо представництва в суді в певних категоріях справ. Так, відповідно до частини другої статті 58 ГПК України при розгляді справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених статтею 59 цього Кодексу. Відповідно до частини 2 статті 60 ЦПК України під час розгляду спорів, що виникають з трудових відносин, а також справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених у статті 61 цього Кодексу. Відповідно до частини 2 статті 57 КАС України у справах незначної складності та в інших випадках, визначених цим Кодексом, представником може бути фізична особа, яка відповідно до частини другої статті 43 цього Кодексу має адміністративну процесуальну дієздатність.

Таким чином, ми бачимо, що з адвокатської монополії на судове представництво існують винятки. Це є цілком раціональним і відповідає практиці західних країн, в яких адвокатська «монополія» діє вже досить тривалий час. Далі розглянемо докладніше процесуальне представництво в країнах романо – германської правової системи та системи загального права.

Процесуальне представництво в країнах романо – германської правової системи. Римська система права є основою багатьох європейських правових систем, таких як французька, німецька, італійська, іспанська. Вона розглядає обов'язкове судове представництво

в цивільному судочинстві як важливий фактор упорядкованого та справедливого судового процесу для учасників справи. Так, наприклад, у Франції існує низка категорій справ, де законодавством передбачена необхідність представництва особи в цивільних спорах через адвоката. У справах, поданих до регіонального суду, сторони повинні бути представлені адвокатом майже в усіх випадках, окрім справ щодо комерційної оренди, видачі судових наказів та позовів про позбавлення батьківських прав. Проте в окружному суді, який є судом нижчої інстанції, представництво через адвоката у більшості випадків не є обов'язковою вимогою. Правило обов'язкового представництва також не діє в господарських судах, сімейно-соціальних судах та суді у справах неповнолітніх. В Італії майже всі сторони судового процесу мають бути представлені адвокатом. Сторона може розпочати процесуальні дії без представника лише у справах, де сума спору є меншою ніж 1,1 тис. євро, або якщо позивач є кваліфікованим італійським адвокатом [3].

Процесуальне представництво в системі загального права (англосаксонської правової сім'ї). Англія і Уельс, Північна Ірландія, Шотландія є країнами системи загального права. У згаданих країнах, як правило, відсутня вимога до особи бути представленим адвокатом у цивільному судочинстві. В Англії та Уельсі загальноприйнятою практикою є звернення до адвоката, якщо позов становить суму понад 10 тис. фунтів стерлінгів (зокрема, якщо вона містить вимогу про відшкодування збитків). В інших випадках сторонам процесу дозволяється обирати будь-кого собі в представники. Це можуть бути чоловік чи дружина, родич, друг або консультант. Таких осіб називають «непрофесійними представниками» («lay representatives»). Наявність юридичної освіти для них не є обов'язковою. Самопредставництво досить поширене в Королівстві: 85% учасників спору у справах судів графств («County court») та 52% учасників Високого суду («High Court of Justice») на певних етапах справи беруть участь у судовому процесі самостійно [3]. У Північній Ірландії відсутня вимога до особи бути представленим адвокатом у цивільному судочинстві. Корпоративні органи

повинні бути представлені в суді адвокатом, виключенням із цього правила є, якщо суд дозволить директору представляти компанію самостійно. Суди Північної Ірландії можуть накладати умови або обмеження процесуального представництва для забезпечення організованого порядку розгляду справи.

Таким чином, можна зробити висновок, що на відміну від країн системи загального права, в країнах романо-германської системи права, як правило більше уваги приділяється важливості представництва особи в цивільних спорах через адвоката. Винятки зроблені тільки для справ з невисокою ціною позову, які розглядаються в судах першої інстанції. Хоча монополія адвокатури встановлює певні обмеження, позитивний ефект представництва адвокатів, як показує досвід західних країн, нівелює ці обмеження. Так, професійна правнича допомога дозволяє судам працювати ефективніше, прискорюючи строки розгляду справ. Представництво юриста-професіонала усуває проблему асиметричного знання сторони з одного боку і суду з іншого боку і дозволяє певною мірою контролювати суд. Адже в осіб, які не є юристами за фахом, можуть виникнути труднощі з розумінням характеру судового розгляду при поясненні суду деталей своєї справи, що неминуче призводить до затягування строків розгляду. Присутність адвоката також може спонукати співробітників суду дотримуватися правил і підвищує шанси виграти справу.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) [Електронний ресурс]: Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>.
2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів [Електронний ресурс]: Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.
3. Представництво per se в цивільному судочинстві Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/predstavnictvo-per-se-v-civilnomu-sudochinstvi-evropi.html>.